

масштабна мобілізація нових призовників дозволила збільшити склад українського війська за рахунок нових призовників та погано тренованого резерву з 130 тис. осіб у 2014 р. до 250 тис. осіб у 2015 р., хоча переважна більшість з них має тільки початкові навички у бойовій професії.

Зазначені проблеми лише частково почали розв'язуватися останнім часом і значною мірою залежать від загального поступу українського суспільства та успіху загальнонаціональних масштабних реформ.

### **Література**

1. Hanssen M. International support to security sector reform in Ukraine. A mapping of ssr projects. Global Reporting / Måns Hanssen. – Folke Bernadotte Academy, 2016 – 100 pp.
2. Klein M. Ukraine's Volunteer Battalions – Advantages and Challenges. / Margarete Klein // RUFS Briefing, No 27, FOI Memo 5312, April 2015. – 32 pp.
3. Transparency International (2016). Corruption by country/territory. – [Електронний ресурс] – Режим доступу URL: <https://www.transparency.org/country/#UKR>.
4. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності військовослужбовців, надання командирам додаткових прав та покладення обов'язків в особливий період» № № 158-VIII від 5 лютого 2015. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/158-19>

***Коновалова М.В.***

*кандидат наук з державного управління,  
викладач кафедри соціальної політики*

*Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова*

### **СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВИ ЯК УМОВА СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ**

Сучасний бізнес як гнучка та динамічна система спрогнозував подальші споживчі очікування і активно розробляє корпоративну соціальну відповідальність (КСВ) як довгострокову перспективу процвітання компанії. Чи можливі подібні перетворення з боку держави? Чи можливим є

формування соціальної відповідальності держави з метою подолання логіки короткострокової перспективи соціального розвитку та забезпечення соціальної безпеки суспільства?

Вагомою складовою політики, що дасть змогу зламати тенденцію падіння рівня життя населення, є формування і поширення практики соціальної відповідальності. Її принципам має підпорядковуватися діяльність держави, поведінка економічних суб'єктів і населення. Відсутність традицій і правового поля не видається нездоланною перешкодою. Значно важливішими, як зазначає Президент України у щорічному посланні до Верховної Ради, «є готовність і соціальний запит населення України підтримувати ідеологію і впроваджувати практику соціальної відповідальності» [1, с. 91].

Світова наука вивчає проблему соціальної відповідальності вже понад 150 років, відтоді як Л. Штайн увів у науковий обіг поняття «соціальна держава», а слідом за тим А. Боен – поняття «соціальна відповідальність». Вагомий внесок у розробку теоретичних засад формування соціальної відповідальності влади зробили Х. Байєр, В. Бакуменко, Б. Венер, В. Винниченко, Ю. Габермас, Є. Танчев, В. Ткаченко, Ф. Фабрициус, Г. Хартвіг, К. Хессе, Е. Хубер, І. Яковюк, та ін.

Ще в давнину філософи античної Греції вивчали питання свідомості вчинків та відповідальності держави перед суспільством, а не лише знання і виконання законів людиною, тобто її обов'язків перед державою. Соціальна відповідальність держави, в загальному, полягає у виконанні нею загально соціальних завдань, забезпечення суспільних благ та підтримання порядку, тому що без цього під загрозою нормальне функціонування суспільства, а також формування соціальної відповідальності у суспільства для зменшення кількості протиріч та згладжування можливих конфліктів [3, с. 23].

Соціальна відповідальність держави повинна базуватись на визначенні та конкретизації обов'язків держави та її інститутів щодо прийняття та виконання законів, нормативно-правових документів, які спрямовані та забезпечують збереження, ефективне використання людських та природних ресурсів, додержання та реалізацію у повному обсязі державних соціальних гарантій та державних соціальних стандартів; створення умов та можливостей формування та накопичення людського та соціального капіталу, забезпечення соціальної безпеки суспільства.

Одним із пріоритетних напрямів соціальної політики є державна політика, спрямована на формування та збагачення соціальної безпеки

людини і суспільства. Класичне визначення соціальної безпеки – це сукупність заходів, спрямованих на захист інтересів країни й народу в соціальній сфері, на розвиток соціальної структури й відносин в суспільстві, системи життєзабезпечення і соціалізації людей, способу життя відповідно до потреб прогресу, теперішніх і майбутніх поколінь. Зеркалов Д.В. визначає соціальну безпеку як дбайливе відношення держави до головного свого багатства – людини. Підхід до вирішення соціально-економічних проблем з точки зору розвитку людини передбачає зміну пріоритетів. Не людина – заради досягнення економічних цілей, а економіка – в інтересах розвитку людини. Не людина – заради охорони державних кордонів, а держава – для охорони інтересів людини, створення і використання тих переваг розвитку, які досягаються завдяки суспільній солідарності, і т.д. Одним із важливих факторів соціальної безпеки науковець визначає розвинену соціальну відповідальність як суспільства, так і держави [2, с. 13].

Соціальна безпека держави покликана забезпечити сталий розвиток суспільства. Глобальний рівень розкриває зміст соціальної відповідальності через визначення проблем та умов існування людства та пошук шляхів їх розв'язання завдяки поширенню соціальної інтеграції, спрямованої на забезпечення сталого розвитку суспільства, а отже соціальної безпеки.

Сталий розвиток передбачає збалансованість розвитку економічної, екологічної та соціальної систем і одночасну їх здатність до саморегуляції та відтворення. Найбільш впливовим важелем на шляху впровадження сталого розвитку стала соціальна відповідальність.

У вже згадуваному посланні Президента України до ВР України присвячений цілий підрозділ соціальній відповідальності як фактору, що зможе зупинити падіння життя населення України (одна із загроз соціальній безпеці країни). Цікавим видається те, що мова йде лише про корпоративну відповідальність бізнесу [1, с. 92].

Вважаємо, держави, як і приватні компанії, теж можуть сприяти новій соціальній тенденції. Проте, держава, на відміну від бізнесу має певні перешкоди на шляху формування власної соціальної відповідальності. Часто посадові особи чи політики використовують таку соціальну дію, якої вимагає електорат в певний проміжок часу, а отже використовують логіку короткої перспективи.

Відповідальність держави є зобов'язанням забезпечити захист невід'ємних соціальних прав, які властиві людській природі (наприклад, право на життя, здоров'я і т.д.). Це можна розглядати як класичну функцію

держави. Відповідальність держави стає державною соціальною відповідальністю коли держава захищає права нинішніх і майбутніх поколінь своїх громадян та громадян інших держав, та / або підвищує обізнаність суспільства щодо власних соціальних прав та обов'язків (екологічна відповідальність), чим і досягає триєдину мету сталого розвитку. Враховуючи, що на сучасному етапі в Україні як соціальні, так і економічні фактори є досить нестійкими, важливим є моральна та етична переорієнтація державного управління на кшталт функціонування сучасного приватного сектору.

Але варто розуміти, що приватні компанії, навіть якщо прагнуть максимізувати прибуток шляхом прийняття підходу КСВ, не зобов'язані гарантувати забезпечення соціальних інтересів суспільства в цілому. Корпорації часто вирішують лише деякі пролемні питання в соціальній сфері. Тоді ж як соціальновідповідальна державна політика має на меті слідувати інтересам всього суспільства і допомагати державній системі досягти вищого рівня добробуту всього суспільства. Адже соціальна відповідальність держави як певна форма організації влади існує на певній соціальній базі, і виступає як представник всього суспільства, а отже, тут має місце найвищий рівень відповідальності перед суспільством.

Звертаючи увагу на те, що основою соціальної відповідальності є динамічна система цінностей, властивих індивіду, соціальній спільноті та суспільству загалом, інституціям та органам державної влади, органам місцевого самоврядування, їх посадовим особам, важливо визначати етичний та ціннісний рівень особистості в системі державного управління. А також на державному рівні пропагувати ціннісні орієнтири суспільства, що детермінують діяльність та поведінку всіх учасників соціальних дій.

Соціальна відповідальність є одним з базових механізмів реалізації сучасних демократичних цінностей в державному управлінні на різних рівнях: базисному, цивілізаційному; загальнодержавному, суспільному; груповому, рольовому та персональному, ситуативному.

На першому рівні соціальна відповідальність стосується проблем вищого політичного порядку – війни та миру, екологічної безпеки, техногенних та природних загроз, шляхів розвитку цивілізації тощо. На другому рівні соціальна відповідальність посадових осіб пов'язана з визначенням оптимального шляху розвитку країни, запобіганням громадянського протистояння, забезпеченням розвитку нації та соціального порозуміння. На третьому та четвертому рівнях соціальна відповідальність

відображає ступінь громадянської зрілості людини. Її здатність обирати національні, професійні та особистісні пріоритети, готовність відстоювати національні інтереси та національну державну політику.

За низький ступінь реалізованості та високий рівень укорінення негативних явищ у суспільному та економічному розвитку несе відповідальність держава. Вважаємо, необхідним фактором розвитку соціальної відповідальності держави визначення чітких санкцій як для державних службовців, так і для представників влади за безвідповідальну діяльність. Адже сама сутність поняття «соціальна відповідальність» визначає застосування до порушника соціальних норм заходів впливу, передбачених цими нормами.

Отже, хоча визначити і сформулювати бажаний стійкий розвиток та соціальну безпеку держави є непростим завданням соціальної політики, відправною точкою для зміни є соціальна відповідальність держави, що виражається в етичних та культурних цінностях системи державного управління, обов'язку реагувати на соціальні тренди та чітко визначеній системі санкцій за безвідповідальні соціальні дії.

### **Література**

1. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2016 році». – К. : НІСД, 2016. – 688 с.
2. Зеркалов Д.В., Арламов О.Ю. Соціальні проблеми сталого розвитку Електронний ресурс : Монографія. – К.: Основа, 2013. – 562 с.
3. Охріменко О.О., Іванова Т.В. Соціальна відповідальність. – Навч. посіб. – Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут». – 2015. – 180 с.
4. Приятельчук А.О. Соціальна безпека в контексті управління розвитком суспільних відносин / А.О. Приятельчук, О.М. Іщенко // Альманах. Філософські проблеми гуманітарних наук. – К. : Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2010. – № 19. – С. 135-140.